

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्को तेस्रो बैठकका निर्णयहरू

निर्णय नं. १:- चट्याङ्ग, आगलागी, डढेलो, हावाहुरी, आदी, पहिरो, डुवानका साथै भूकम्प जस्ता विपद्को कारण हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य र आवश्यक राहत तथा पुनर्स्थापनाका लागि प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

निर्णय नं. २:- चट्याङ्ग, आगलागी, डढेलो, हावाहुरी, आदी, पहिरो, डुवानका साथै भूकम्पीय जोखिमका लागि क्षति न्यूनीकरण गर्न सम्बन्धित संघीय मन्त्रालय, विभाग र निकायहरूले सम्बद्ध संघ-संस्था तथा निकायहरूसँग सहकार्य र समन्वयमा आवश्यक योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

निर्णय नं. ३:- राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले सम्बद्ध संघीय मन्त्रालय र विभागहरू (उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाइ; वन तथा वातावरण; उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, स्वास्थ्य विभाग, खानी तथा भूगर्भ विभाग आदी) सँगको समन्वयमा विपद्को प्रकृति अनुसारका पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

निर्णय नं. ४:- सम्भावित विपद्को दृष्टिकोणले असुरक्षित स्थानमा बसोबास गर्दै आएका बस्ती र घरहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने व्यवस्थाका लागि सहरी विकास मन्त्रालयले बाटोघाटो (सडक), खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य, विद्युत लगायतका सुविधा युक्त एकीकृत बस्तीहरूको विकास गर्ने। त्यस्ता असुरक्षित बस्तीहरूको जोखिम आँकलन गरी एकीकृत बस्ती विकास गर्न राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले आवश्यक पहल गर्ने।

निर्णय नं. ५:- हिउँदको सुख्खा याम शुरु भए सँगै आगलागीको जोखिम बढ्ने हुँदा आगलागी सम्बन्धी जनचेतनाका कार्यक्रमहरू संघ, प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा संचालन गर्ने। साथै आगलागीको जोखिम कम गर्न फुसका छाना विस्थापन गरी जस्ताको छाना प्रयोग गर्ने व्यवस्था प्रदेश सरकारले स्थानीय तह मार्फत मिलाउने। साथै नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा-प्रतिष्ठान (NAST) लगायतका सम्बन्धित प्राज्ञिक निकाय तथा संघ-संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी आगलागीको जोखिम न्यूनीकरणका लागि जोखिमयुक्त समुहको बसोबासलाई लक्षित गरी विभिन्न प्रविधिहरूको प्रयोग गरी फुसका छानाको मुनि माटो वा प्लाष्टिक प्रयोग गरी हावा रोक्ने लगायत विविध उपायहरू अवलम्बन गर्न राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणको समन्वयमा सम्बन्धित प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले आवश्यक प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय सहयोग गर्ने ।

निर्णय नं. ६:- विपद्को प्रकृति, मात्रा र त्यसबाट उत्पन्न हुन सक्ने सम्भावित परिस्थितिलाई लक्षित गरी सबै प्राकृतिक विपद्हरूको बारेमा जनचेतनाका कार्यक्रम बनाई संघ, प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहले लागु गर्ने/गराउने।

निर्णय नं. ७:- डढेलोबाट हुने वन विनास रोक्नका लागि सल्ला जस्ता रुखा र अति प्रज्वलनशील रुख र वनस्पतिको सट्टा रसिलो वनस्पतिहरू लगाउने, हरियो र बाक्ला पातहरू भएको पानीको मूल फुटाउने प्रजातिका रुख विरुवा लगाउँदा वातावरण संरक्षणमा समेत योगदान पुग्ने हुँदा यस सम्बन्धमा वन तथा वातावरण मन्त्रालयले योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

निर्णय नं. ८२:- पहाडी भू-भागमा फलफूल क्षेत्रमा जोड दिने । उच्च पहाडी भेगमा चरिचरवको विकासमा जोड दिने र ती क्षेत्रमा चौर, भेडा, ब्याङ्गा पातन गर्ने, जसबाट उक्त स्थानमा जमीन रसीलो र मलिलो हुने हुँदा वनस्पतिको विकास, संरक्षण हुनुका साथै चरिचरव (pasture land) को रूपमा विकास गर्न कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालयले आवश्यक योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

निर्णय नं. ९२:- चुरे संरक्षण सम्बन्धमा हालसम्म भएका प्यासाहरू प्रभावकारी हुन नसकेको हुँदा चुरे क्षेत्रको दोहन र विनास बढ्दै गएको सम्बन्धमा यसको संरक्षण अतिनै आवश्यक छ । चुरे दोहन सम्भारना नदी रहेको हुँदा चुरे क्षेत्र संरक्षणका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयले प्रभावकारी विधिकाालीन योजना तयार गरी पेश गर्ने ।

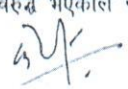
निर्णय नं. १०२:- वर्षाको समयमा बेशका विभिन्न भागमा आएका बाढीले जमिन कटान गर्ने हुँदा नदीको बहाव व्यवस्थापन गर्न जरुरी छ । जतिपय नदीहरूमा बनाईएका तटबन्ध एवं Spur हरू बाढीले नुस्साएरै जाने गरेको पाईन्छ । यसका संरचनाहरू निकै महत्वा हुने परिप्रेषणमा प्राकृतिक बहावलाई जोडेर जैविक तटबन्धका उपायहरू जस्तै: बाँस रोप्ने, बाँसको टाटी तथा बाँसका पोचा वा कोठको किला टोकने, बाँस वा काठको घोचाहरू प्रयोग गरेर बनाईएका पर्कुपाईन (Porcupine) लगायत गहिरो जरा हुने खातका रुख विरुवाहरूको प्रयोगले नदीको बहाव व्यवस्थापन तथा कटान नियन्त्रण गर्ने उपायहरू जसले परम्परागत तटबन्ध र Spurहरूको लागतको तुलनामा धेरै क्षेत्रफल र थुप्रै स्थानहरूमा बाढी तथा कटानको समस्या न्यूनीकरण गर्ने विधिहरू अवलम्बन गर्ने । यस कार्यका लागि उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाईमन्त्रालय, सम्बन्धित प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले आवश्यक योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने । यस्तो कार्यक्रमको लागि राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले विभिन्न सिचाईका माध्यमद्वारा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

निर्णय नं. ११२:- पानीका मुहानहरू संरक्षण गर्ने, जलाधारमा पानी पुर्नभरण गर्ने, पानीको प्राकृतिक बहाव र निकास अवरोध हुन नदिने, बाढी नियन्त्रणका लागि आधुनिक सिंचाई प्रणाली अवलम्बन गर्ने, सिंचाईका नहर, कुलो र सडक निर्माण गर्दा खोलाको प्राकृतिक बहावलाई अवरोध नगरी एवं निकासलाई पनि पर्मास ठाउँ बिर्से बाँध एवं पुलहरू निर्माण गर्ने कार्य सम्बन्धित मन्त्रालय, प्रादेशिक मन्त्रालय र स्थानीय तहले गर्ने ।

निर्णय नं. १२२:- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन रूपमा योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने । साथै पूर्वासूचना प्रणालीको विकास, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य सम्बन्धी योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

निर्णय नं. १३२:- हाल विध्वंसापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोरोना भाईरस(COVID-19) को संक्रमणले हाम्रो देशलाई समेत आक्रान्त पारेको हुँदा यसको नियन्त्रण एवं रोकथामका लागि विशेष अभियान, विशेष प्रयत्न आवश्यक पर्ने भएकोले नेपाल सरकार (मन्त्रपरिषद्), कोरोना भाईरसको संक्रमण रोकथामका लागि गठित उच्चस्तरीय समिति, कोरोना क्राईसीस म्यानेजमेण्ट सेन्टर (सि.सि.एम.सी.) र सो अन्तर्गत समेत विभिन्न समितिहरू गठन गरी ७ वटै प्रदेश लगायत ७७ वटै जिल्ला प्रशासन कार्यालय र सम्पूर्ण स्थानीय तहहरू लागि रहेको हुँदा उक्त भाईरसबाट बच्नका लागि सामाजिक दुरी कायम गरी सम्पूर्ण नागरिकहरूलाई सरकारको नीति निर्देशन पालन गर्न अनुरोध गर्ने ।

निर्णय नं. १४२:-नेपालको दक्षिणी भूभागमा अवस्थित मित्र राष्ट्र भारतीय सीमावर्ती क्षेत्रमा विभिन्न संरचनाहरू निर्माणको कारणले मनसुनको पानीको बहाव र निकास अवरुद्ध भएकाले नेपाल तर्फका थुप्रै स्थानहरूमा बाढी

२०६६/०१/१

तथा डुवानको जोखिम बढेको छ । यस्ता स्थानहरू पहिचान गरी बहाव र निकास अवरुद्ध गर्ने संरचनाहरू हटाउन वा सुधार गर्न नेपाल-भारत सरकारका संयुक्त समितिहरू बनाईएका छन् । उक्त समितिहरूमा प्रतिनिधित्व गर्ने नेपाल सरकारका सम्बन्धित मन्त्रालयका प्रतिनिधिहरूले त्यस्ता उच्च जोखिममा रहेका स्थानहरूमा सम्बन्धित जिल्ला तथा स्थानीय तहको समन्वयमा सो कार्य प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउने ।

निर्णय नं. १५:-उद्धार (Rescue), राहत (Relief) र पुनर्निर्माण (Reconstruction) को चरणमा जोड अहिले देखि नै राम्रो तयारी गर्ने । व्यवस्थापनको लागि सम्भावित जोखिम हरेर पूर्वतयारी गर्ने । त्यसका लागि सामग्रीहरू रहने प्रत्येक प्रदेश, जिल्ला र स्थानीयतहमा एक-एक बटा स्टेशन रहने व्यवस्था गर्ने ।

निर्णय नं. १६:-
विपद्को प्रकृतिमात्रारत्यसबाट उत्पन्न परिस्थिति अनुसार विपद् प्रभावितलाई तत्काल उपलब्ध गराइने राहतसँगै उनीहरूको जीविकोपार्जनका आधाररूपमा "कामकालागि खाद्यान्न" जस्तो रोजगारी मुलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

निर्णय नं. १७:- विपद् प्रभावितलाई राहत वितरणका कार्य (Relief work) मा उनीहरूको साविकको पेशा, व्यवसायको पुनर्स्थापना वा जीविकोपार्जनका नयाँ आधारहरूको पहिचान गरी विपद् उत्थानशीलता कालागि उनीहरूलाई सहभागी गराउने ।

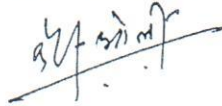
निर्णय नं. १८:-
विपद् प्रभावितहरूलाई पुनर्स्थापित गर्नुपर्दा उनीहरूको लागि गरिने पुनर्निर्माणका कार्यमा विपद् प्रभावितको समेत सहभागिता र स्थानीय ज्ञान, सिपरक्षमताको योगदानलाई समेत समावेश गरी पुनर्निर्माणका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

निर्णय नं. १९:- कुनै प्राकृतिक विपद्को प्राकृतिक वा गैर-प्राकृतिक दुर्घटना/विपद्को सूचना प्राप्त हुनासाथ तत्काल गर्नुपर्ने खोज, उद्धार र राहत कार्य कालागि आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रमा क्रियाशील सबै सुरक्षा निकाय र स्थानीय प्रशासन तत्काल परिचालन हुने । यस्तो उद्धार कार्यमा नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, लायन्स क्लब, रोटरी क्लब जस्ता सामाजिक संस्थाहरूलाई समेत परिचालन गरी तुरन्त उद्धार (Rescue) का कार्य गर्ने ।

निर्णय नं. २०:- हिउँदको मौसममा हुने हावाहुरीले वालीनालीमा पुऱ्याउने क्षति न्यूनीकरण गर्न वचाउका कार्यक्रम संचालन गर्ने र मौसमी विपद्का कारण हुन गएको वालीनाली, पशुपंछीको क्षतिको लागि विमा संस्कृतिलाई प्रवर्धन गर्ने ।

निर्णय नं. २१:- प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद्का कारण तत्काल गर्नुपर्ने खोज, उद्धार र राहतका कार्यक्रम संचालन गर्न नेपाली सेनाको सहभागिताका साथ काम गर्ने गराउने ।

निर्णय नं. २२:- सम्माननीय प्रधानमन्त्री एवं विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्का अध्यक्षज्यू समक्ष हरेक महिनाको १ गते र १५ गते प्राधिकरणले गरेका कामको प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

मिति: २०७७/०१/०१